

© *The Economist*

De dia hi ha nord-americans de cabells blancs que es passegen pels carrers de l'Havana en descapotables fúcsies Chevrolet 1957, fent bramar la botzina. De nit reposen amb un copa de rom i un puro a la mà, deixen propines generoses, escolten salsa a l'hotel i rememoren la guerra freda. Molts dels nous visitants nord-americans que van a Cuba, que han augmentat des de l'acord diplomàtic

Una economia pintoresca, però que no progressa

Malgrat la distensió de les relacions amb els Estats Units, la política paralitza l'economia cubana.

TURISME. Els nous visitants que van a Cuba són prou vells per recordar com era la vida abans d'internet. El que els turistes troben pintoresc sembla que ofega molts cubans.

visitants nord-americans s'espera que impulsi el turisme un 17% aquest any, i que fomenti el canvi de divises per valor de 500 milions de dòlars, un 1% del PIB, segons calcula Emily Morris, economista del Banc Interamericà de Desenvolupament. Els turistes gasten *pesos* convertibles (la moneda de canvi cubana, equivalent del dòlar) en alguns restaurants privats luxosos on la qualitat (i els preus) han assolit els estàndards dels llocs de moda de Florida. Els cubans demanen en préstec tants diners com poden per adequar allotjaments en una ciutat on els hotels ja estan tots plens amb setmanes d'antelació. Segons l'economista cubà Omar Everleny, ara hi ha disponibles 18.000 habitacions privades, l'equivalent de trenta-un nous establiments de les dimensions de l'hotel Habana Libre, de vint-i-cinc plantes.

Aquesta activitat s'espera que faci créixer l'economia per damunt del pobre 1,3% de l'any passat. Però hi ha pocs signes dels 2.500 milions de dòlars per any en inversions que el Govern pretenia atreure amb una nova llei d'inversió estrangera aprovada l'any passat, en gran part perquè envia missatges contradictoris. A tot estirar, ha autoritzat dos projectes industrials al port de Mariel i a la seva zona econòmica especial, tot i que hi ha hagut centenars de sol·licituds. Continua mostrant aversió amb els negocis privats, i creu que les empreses socialistes estatals es mantindran com el nucli de l'economia cubana. Com diu un economista, "el Govern vol crear riquesa, però no vol crear ciutadans rics".

A conseqüència d'això, corre el risc de no crear res. Alguns dels prop de 500.000 treballadors autònoms que treballen per a empreses privades –cap al 10% dels treballadors– es beneficien de cobrar en moneda de canvi i representen una naixent classe mitjana. A diferència de la resta de treballadors, la seva productivitat està millorant.

Però la majoria dels qui treballen al sector públic cobren en *pesos* cubans, viuen de les cartilles de racionament i amb

prou feines arriben a final de mes, tret que rebin transferències de l'estranger o que facin feines informals il·legalment. Això genera unes fortes desigualtats, que es veuen agreujades per l'escassetat, sobretot d'aliments. Alguns dels nous restauradors admeten que afronten la ira dels supermercats cubans quan treuen feixos de bitllets per abastir-se de cervesa, llet i formatge –productes escassos–, i deixen les lleixes buides i els preus s'enfilen. Insisteixen que no és culpa seva; el Govern no ha aconseguit obrir mercats majoristes ben abastits i tampoc no els permet importar productes. Però els motius no compten gaire per a una societat afamada.

A més a més, això empitjora un cercle viciós en què empleats decebuts del Govern s'alenteixen a la feina, cosa que encara afebleix més la producció i causa més escassetat. En una aposta per contrarestar la desigualtat, el Govern ha apujat els salaris de treballadors públics concrets, com els metges. Ha autoritzat ens públics com el monopoli del sucre perquè augmentin els sous si la productivitat millora (aquest any, la producció de sucre ha crescut un 22%). Però en part com a resultat de tenir uns salaris més elevats, es preveu que aquest any el dèficit pressupostari es duplicarà, pel cap baix, fins a més del 6% del PIB.

Tot plegat provoca maldecaps a Castro. Té menys d'un any abans del congrés del Partit Comunista de l'abril vinent. Hi haurà de defensar les reformes iniciades el congrés anterior, el 2011, inclosa la unificació prevista de les dues monedes de Cuba, tot i els resultats decebedors aconseguits fins ara. Castro també s'ha de preocupar pel fet que un republicà pugui succeir Obama, que deixarà el càrrec al començament del 2017. Per anticipar un nou enduriment de l'embargament nord-americà, Castro voldrà demostrar que Cuba fa progressos en l'economia.

El congrés de l'abril també podria marcar l'inici d'un canvi generacional en el lideratge de Cuba. Està previst que →

del desembre, són prou vells per recordar com era la vida abans d'internet i per gaudir d'uns quants dies en un dels últims bastions del món hostils a Facebook. El que els turistes troben pintoresc sembla que ofega molts cubans.

Per a una afortunada minoria la vida ha millorat des del 17D (el passat 17 de desembre), el dia que Barack Obama i el seu homòleg cubà, Raúl Castro, van anunciar que intentarien posar fi a cinc dècades d'hostilitat. La decisió d'Obama de relaxar algunes restriccions als

→ Castro, que va rellevar el seu germà Fidel el 2008, deixi el càrrec de president el 2018. Ha dit que vol promoure els líders més joves per substituir la “generació històrica” d’octogenaris que van lluitar a les ordres de Fidel Castro a la revolució del 1959.

Està preparant Miguel Díaz-Canel, de 55 anys, que ocupa el càrrec de primer vice-president, perquè el reemplaci. Hi ha la possibilitat que Castro renunciï al càrrec com a cap del partit l’any vinent. Els economistes que treballen per al Govern diuen que els companys de Díaz-Canel són receptius a les idees reformistes. Sovint se’ls ha vist amb ordinadors o tauletes, fet que suggereix un interès a introduir més l’internet a Cuba. Però també són reticents a defensar les reformes públicament, per tant, no és fàcil saber per què aposten.

Molta gent de l’establishment té por que el canvi no posi en perill el que consideren els principals guanys de la revolució, com ara la gratuïtat de l’ensenyament, la sanitat i les prestaci-

CASTRO VOL PROMOURE ELS LÍDERS MÉS JOVES PER SUBSTITUIR LA “GENERACIÓ HISTÒRICA”

ons socials. “L’economia ha de ser més eficient, però no es poden ignorar els nostres principis o hi haurà un tsunami de capitalisme que banyarà tota l’illa”, diu Luis René Fernández, de la Universitat de l’Havana.

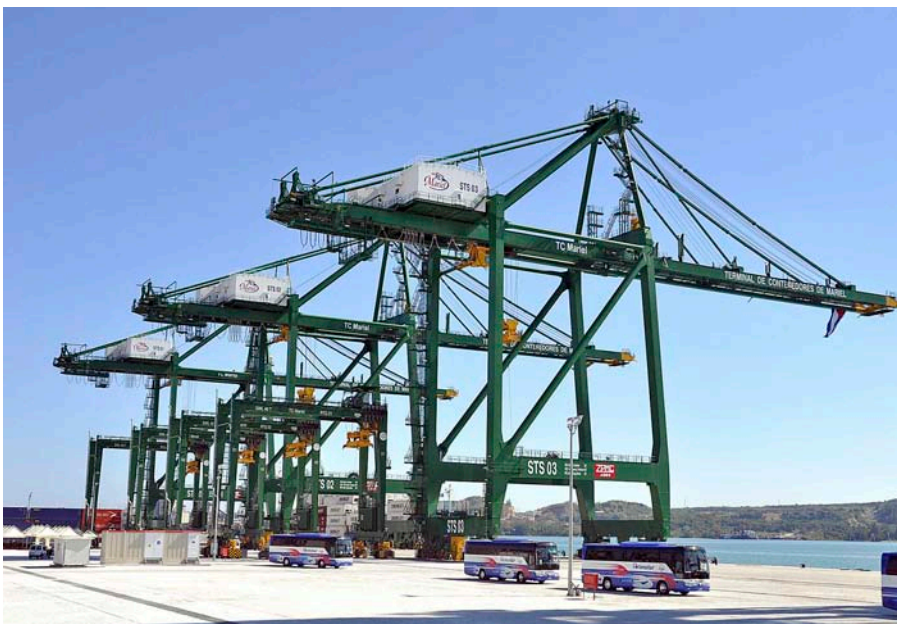
Potser Castro s’està preparant per enfrontar-se als conservadors del Partit Comunista. El comitè central del partit va dir al febrer que debatria una nova llei electoral al congrés de l’any vinent. No en va donar detalls; ningú espera que s’assoleixi la llibertat política. L’objectiu pot ser pressionar els buròcrates de nivell mitjà perquè deixin de paralitzar les reformes. “El canvi comença de dalt i els de baix de tot el volen, però als nivells

mitjans queda encallat”, diu Rafael Hernández, editor de *Temas*, una revista de ciències socials.

Fernández creu que una prioritat del Govern serà una Assemblea Nacional més forta que pugui aprovar lleis per apuntalar la liberalització econòmica, com ara el dret de ser propietari d’empreses (actualment, les empreses privades, per bé que són pròsperes, són considerades “treball per compte propi”). També argumenta que els professionals com els advocats, els professors o els metges haurien de poder fer feines a banda de les tasques públiques en consultories privades, i així consolidar una “classe mitjana socialista” que impulsi més reformes. Tanmateix, l’inquieta que les adversitats han tornat apàtics els cubans entorn d’una major representació política. Per a ells, “el got sempre és mig buit”.

Entre els intel·lectuals, però, creix la resistència. Dagoberto Valdés, editor de *Convivencia*, una revista catòlica, diu que el desgel amb els Estats Units ha robat al règim la capacitat de qualificar el seu veí com un “enemic extern”, per tant, ara surten a la llum les seves deficiències.

El Capitoli, un edifici de marbre situat al centre de l’Havana, construït seguint el model del Capitoli dels Estats Units (amb una cúpula més grossa), assenjala cap a un futur més prometedor. L’estan renovant i es creu que serà la seu de l’Assemblea Nacional per primer cop des del 1959. Alberto Pagés, un vellet esprimitxat que durant trenta anys ha gravat amb una càmera casolana cada petit canvi als esglaons de l’edifici, creu que atraurà més turistes i que podria convertir-se en “un símbol de com Cuba i els Estats Units poden assemblar-se més l’un a l’altre”. Però quan li preguntem si això podria ser un presagi de democràcia, ell no bada boca, i deixa anar entre dents: “Jo de política no en tinc ni idea”. ●

El Govern continua mostrant aversió pels negocis privats, i creu que les empreses estatals es mantindran com el nucli de l’economia cubana.

Traducció d’Arnau Figueras